

Startnotitie: Quick Scan Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer

Tijdig klaar zijn voor het digitaal afhandelen van procedures

Definitieve versie 7 november 2024

1. Aanleiding:

De Rekenkamer verzamelt jaarlijks mogelijke onderzoeksonderwerpen bij alle fracties in de gemeenteraad. Deze input wordt gebruikt bij het opstellen van een onderzoeksplan met een looptijd van één tot twee jaar. Omdat de gesprekken hierover nog moeten worden ingepland, is er ruimte ontstaan voor een kleinschaliger onderzoek. Voor het onderwerp van dit kleinschaliger onderzoek heeft de rekenkamer zich gebaseerd op eerder verzamelde ideeën vanuit de fracties, waarbij de kwaliteit en toegankelijkheid van de gemeentelijke dienstverlening als aandachtspunten naar voren kwamen.

Op 1 januari 2026 treedt de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) in werking, die aanzienlijke gevolgen zal hebben voor de digitale dienstverlening van gemeenten. Deze wet heeft als doel de digitale communicatie tussen inwoners, bedrijven en de overheid te verbeteren en te moderniseren zodat inwoners en bedrijven formele procedures digitaal kunnen afhandelen.

Deze nieuwe wetgeving bestaat uit drie onderdelen:¹

- *Verzenden van officiële berichten door inwoners en ondernemers:* Inwoners en ondernemers krijgen het recht om officiële procedures, zoals aanvragen, beschikkingen, besluiten, klachten of zienswijzen, digitaal naar de gemeente te sturen;
- *Ontvangen van formele berichten door de gemeente:* Gemeenten zijn verplicht om formele berichten digitaal te ontvangen en te verwerken;
- *Ondersteuning voor digitaal minder vaardige inwoners:* Gemeenten moeten passende ondersteuning bieden aan inwoners die minder digitaal vaardig zijn, zodat ook zij gebruik kunnen maken van de digitale dienstverlening.

Gezien de impact en veranderingen die deze wetswijzigingen met zich meebrengen voor de gemeente Montferland, heeft de Rekenkamer besloten een Quick Scan hierover uit te voeren. Dit om te beoordelen of Montferland op koers ligt om aan de eisen van deze wetgeving te voldoen en inzicht geven in de voorbereidingen van de gemeente om vanaf 1 januari 2026 formele procedures digitaal af te handelen.

2. Doelstelling en vraagstelling:

De *Quick Scan* brengt in kaart of Montferland op koers ligt om ervoor te zorgen dat inwoners en bedrijven vanaf 1 januari 2026 formele procedures digitaal kunnen afhandelen. Het doel is de gemeenteraad, college en ambtelijke organisatie aanbevelingen te geven die kunnen ondersteunen bij het tijdig en effectief voldoen aan de eisen die worden gesteld door de nieuwe wetgeving over het digitaal afhandelen van procedures.

In dit onderzoek luidt de centrale onderzoeksvraag dan ook als volgt:

‘Ligt Montferland op koers zodat inwoners en bedrijven vanaf 1 januari 2026 formele procedures digitaal kunnen afhandelen?’

¹ Implementatiesteun Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer (Wmebv). Vereniging van Nederlandse Gemeenten 2024. Geraadpleegd via <https://vng.nl/wmebv#:~:text=De%20Wet%20modernisering%20elektronisch%20bestuurlijk,aan%20deze%20wetgeving%20te%20voldoen.>

De deelvragen die in dit onderzoek worden onderzocht en gezamenlijk een antwoord op de centrale onderzoeksvraag vormen, zijn:

1. *Welke stappen heeft de gemeente al gezet voor de implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer ?*
2. *Hoever is de gemeente gevorderd met de implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer ?*
3. *Wat zijn de grootste knelpunten die de gemeente ervaart bij de implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer?*
4. *Wat is er nodig om tijdig klaar te zijn voor het digitaal afhandelen van formele procedures?*

3. Opzet van de Quick Scan:

De rekenkamer heeft ervoor gekozen om een Quick Scan uit te voeren naar dit onderwerp. Dit betekent dat er een snelle en beknopte analyse wordt uitgevoerd om een globaal beeld te krijgen van de vraag of de gemeente Montferland op koers ligt voor de invoering van de genoemde wet.

Deze Quick Scan wordt in eigen beheer uitgevoerd door de rekenkamer.

In de analyse worden de volgende onderzoeksinstrumenten toegepast:

- Documentenonderzoek van relevante stukken;
- Korte vragenlijst over de voortgang van de implementatie;
- Beperkt aantal interviews met betrokkenen.

4. Normenkader:

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft in 2023 ter ondersteuning van gemeenten bij de implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) een handreiking opgesteld.² Deze handreiking bevat controlelijsten waarmee gemeenten kunnen vaststellen of zij voldoen aan de nieuwe eisen voor het digitaal afhandelen van formele aanvragen (Bijlage 1).

Tijdens dit onderzoek zal deze controlelijst dienen als normenkader. Dit betekent dat de rekenkamer aan de hand van deze lijst toetst of de gemeente Montferland op koers ligt, om ervoor te zorgen dat inwoners en bedrijven vanaf 1 januari 2026 formele procedures digitaal kunnen afhandelen.

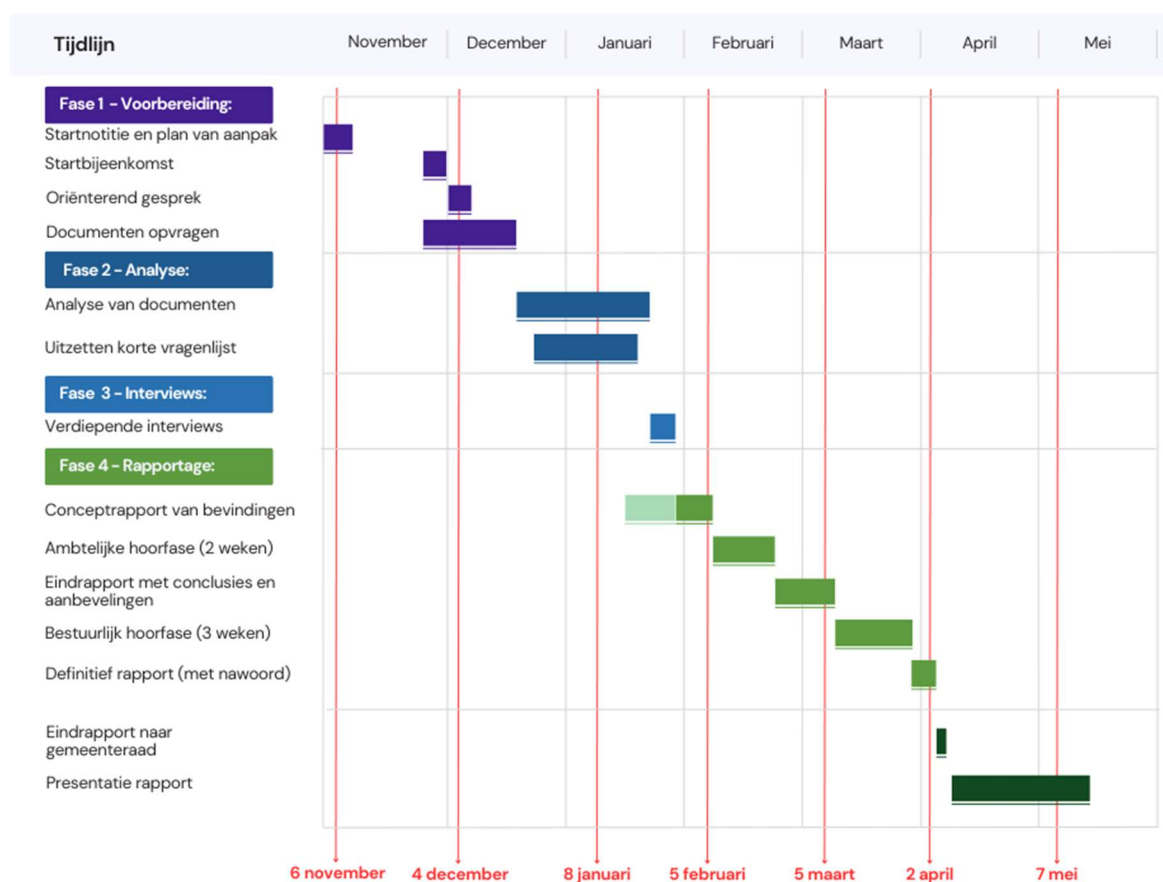
² Handreiking implementatie Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Awb). Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. 2023. Geraadpleegd via <https://www.digitaleoverheid.nl/document/eindconcept-voorlopige-handreiking-implementatie-wet-modernisering-elektronisch-bestuurlijk-verkeer-11-april-2017/>

5. Planning en uitvoering:

Het is belangrijk dit onderzoek op korte termijn af te ronden, zodat de aanbevelingen kunnen worden betrokken bij de implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer vóór 1 januari 2026. Tegelijkertijd moeten zowel de ambtelijke organisatie als het College van Burgemeester en Wethouders in de gelegenheid worden gesteld om binnen de vastgestelde termijnen uit het *Onderzoeksprotocol Rekenkamer Montferland* te reageren op de bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamer.

Het onderzoek zal daarom een doorlooptijd hebben van 5 tot 6 maanden en wordt door twee leden van de rekenkamer in eigen beheer uitgevoerd.

Figuur 1 – Voorlopige planning (In rood: Vergaderingen Rekenkamer):

Bijlage 1 – Normenkader:

Het normenkader is zoals aangegeven gebaseerd op de handreiking die Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in 2023 ter ondersteuning van gemeenten bij de implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) heeft opgesteld.³

Controlelijst 1 - Aanwijzen en zo nodig inrichten of aanpassen digitale kanalen:	
Wat is de huidige situatie aangaande berichtenverkeer in mijn organisatie?	Hierbij kunt u denken aan het in kaart brengen van: -Inventarisatie van papieren poststromen: postadressen/postkamers/afdeling DIV -Inventarisatie van specifieke en generieke e-mail adressen en e-formulieren en digitale postkamerfuncties -Inventarisatie voor welke formele berichtstromen de berichtenbox voor bedrijven is aangewezen (alleen dienstenwet zaken of ook daarbuiten) - Bepalen voor welke postadressen nog geen generiek digitaal equivalent bestaat
Op basis van de huidige situatie, waar wil ik met mijn organisatie heen?	Vaak zal een generiek e-formulier wenselijk zijn waarmee documenten kunnen worden verstuurd via een beveiligde verbinding. Daarnaast kan worden overwogen: -Een generiek e-mail adres voor vragen en meldingen waarvoor authenticatie niet nodig is (en die eventueel ook anoniem gedaan zouden kunnen worden) -Een generiek e-formulier met DigiD-authenticatie (of equivalente toegelaten private methode) voor situaties waarbij authenticatie nodig is. -Het aanwijzen van de berichtenbox voor bedrijven voor correspondentie van bedrijven buiten het domein van de Dienstenwet. -Het inrichten van één of meer specifieke e-formulieren als dit uit dienstverleningsoogpunt of vanwege het volume van de berichtstroom doelmatig is.
Controlelijst 2 – Aanpassen bestaande digitale kanalen:	
Technische eisen nodig?	Zijn de technische eisen die worden gesteld aan de verzending van elektronische berichten, ivm bijvoorbeeld de verwerking of het bereiken van een bepaald betrouwbaarheidsniveau, niet onnodig belemmerend? Voorbeeld: bij een elektronisch verzoek om een brochure is geen afzenderauthenticatie nodig. Per e-formulier moet worden gecheckt of aan deze verplichting wordt voldaan Hebben de gestelde eisen betrekking op een gekwalificeerde of geavanceerde elektronische handtekening zoals omschreven in Hoofdstuk 1 verplichting 1.2?

³ Handreiking implementatie Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Awb). Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. 2023. Geraadpleegd via <https://www.digitaleoverheid.nl/document/eindconcept-voorlopige-handreiking-implementatie-wet-modernisering-elektronisch-bestuurlijk-verkeer-11-april-2017/>

Ontvangstbevestiging	Wordt er een ontvangstbevestiging verstuurd wanneer een formeel bericht via elektronische weg wordt ontvangen? - Per digitaal kanaal dat in gebruik is moeten de procesinstellingen worden gecheckt. - Als het bericht waarvan de ontvangst moet worden bevestigd, per e-mail wordt gezonden, kan het bestuursorgaan de ontvangstbevestiging sturen naar het e-mailadres van de afzender. In andere gevallen moet het bestuursorgaan zich inspannen om het e-mailadres voor de ontvangstbevestiging te verkrijgen, bijvoorbeeld door op een webformulier de gelegenheid te bieden om het e-mailadres op te geven. Ontvangstbevestiging sturen is niet nodig indien: de verzender en het bestuursorgaan gebruikmaken van hetzelfde systeem van gegevensverwerking en de verzender in dat systeem kan zien dat het bericht voor het bestuursorgaan beschikbaar is, de afzender daartoe geen elektronisch adres ter beschikking heeft gesteld of elektronische berichten van het bestuursorgaan geen actie vergen, zoals handelsreclame en andere spam.
Beschikbaar stellen gegevens e-formulier	Als uw bestuursorgaan de indiening van een formeel bericht met een webformulier voorschrijft, zijn de via dat formulier ingevoerde gegevens voor de indiener toegankelijk? Per digitaal kanaal dat in gebruik is moeten de procesinstellingen worden gecheckt. Zorg dat de terugmelding op een voldoende betrouwbare en vertrouwelijke (digitale) manier geschiedt. Toelichting: als het bestuursorgaan om veiligheidsredenen een webformulier heeft aangewezen, kunnen de via dat formulier ingevoerde gegevens niet alsnog onbeveiligd in een e-mail worden retour gezonden. In dat geval zullen de ingevoerde gegevens op een andere manier toegankelijk moeten worden gemaakt, bijvoorbeeld via een link naar een beveiligde omgeving waar de gegevens beschikbaar worden gesteld of met een bericht in een beveiligde berichtenbox.
Bewijslast bij gebruik systeem voor gegevensverwerking	Indien gebruikt wordt gemaakt van een berichtenbox, worden de volgende gegevens bewaard, opdat het bestuursorgaan aan haar bewijslast kan voldoen: tijdstip van verzending of ontvangst, de verzending met de samenhangende ontvangstbevestiging of notificatie, de tijdstippen waarop een geadresseerde heeft ingelogd, ontvangen meldingen van berichten die niet konden worden bezorgd? - De procesinstellingen van de systemen voor gegevensverwerking moeten worden gecheckt. Kunnen de gegevens die gebruikt zijn voor een beslissing (bewijzen) aan betrokkene beschikbaar worden gesteld wanneer deze daarom vraagt?
Verkeerd ingezonden bericht	Wordt er een mededeling verzonden aan de afzender indien een formeel bericht verkeerd is verzonden? -Per digitaal kanaal dat in gebruik is moeten de procesinstellingen worden gecheckt.

	-Zie tabel 1 voor meer informatie over regels over het behandelen van formele berichten door een bestuursorgaan Wordt rekening gehouden met de uitzonderingen op de mogelijkheid tot weigering zoals beschreven in verplichting 2.3? Indien een verkeerd ingezonden bericht onder de uitzonderingen valt, wordt geborgd dat dit intern wordt doorgeleid en dat hiervan mededeling wordt gedaan aan de indiener? -Per digitaal kanaal dient te worden gecheckt of een verkeerd ingezonden bericht onder een uitzondering valt en, indien dat het geval is, of er correct mee wordt omgegaan
Storing	Is ingeregeld dat bij verminderde elektronische bereikbaarheid van uw organisatie: -u de wettelijke termijn voor indiening kunt verlengen en u daarvan dan tijdig mededeling doet? -u rekening houdt met verschoonbare termijnoverschrijding indien de storing direct voorafgaand aan het einde van een termijn plaats heeft?